

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 46

Trst - Gorica 17. novembra 1950

Izhaja vsak petek

Andreottijeve razlage

Italijanski podtajnik Andreotti je o priliki svedčnosti 4. novembra držal dolg govor o italijanski misli Trsta.

Od vsega njegovega govora je pa pomemben predsejem en stavek, tisti namreč, v katerem je rekel, da Italija nikakor ne bo pristala na to, da bi v predloženi delitvi Svobodnega tržaškega ozemlja italijanske zemlje bile izročene Jugoslaviji. Pod tem bi se imelo razumeti, da glede neitalijanskega ozemlja takih zaprek za italijanske strani ni. Ali se pa tudi, in to je naše vprašanje, italijanski državni podtajnik zaveda dalekosežnosti izjave, ki jo je izustil?

Ako Italija neče izročiti Jugoslaviji italijanskega ozemlja, mora pa vedeti, kaj je pod tem pojmom razumeti. To so vsekar kraji, ki so stalno in definitivno nastanjeni po italijanskem prebivalstvu. Na področje B bi to bilo prvenstveno mesta Piran, Izola in Koper. Ali takoj za mestnimi vrati se razprostira okolica in v tej so že preko tisoč let nastanjeni slovenski kmetje. Ako se torej za ta tri mesta more reči, da leže na italijanski zemlji, se more pač, sodeč po prebivalstvu, z isto pravico za njihovo okolico reči, da je to slovenska zemlja. Ista stvar, kakor za področje B glede Pirana, Izole in Koper, se na področje A more reči glede Trsta in Milja.

Ako se italijansko javno mišljenje, prisvajajoč to Andreottijevo stališče, upira proti odstopanju italijanske posesti, proti temu ne moremo imeti ničesar, kajti ne moremo želeli Italijanom onega, kar so nam dajali občutiti: jedkost tuje narodne oblasti. Ali v tem slučaju nam tudi nihče ne more zametati, da zase zahtevamo isto, kar drage volje dopuščamo Italijanom.

Obsega slovenske narodne posesti na tržaškem področju ni težko ugotoviti. So to na področju A krnji, ki so ob zadnjih občinskih volitvah dali slovensko večino, torej občine Repentabor, Devin-Nabrežina, Zgonik in Dolina ter preko tega še Barkovlje, Opčine, Prosek, Kontovelj, Sv. Križ, Trebče, Padriče, Gropada in Bazovica v tržaški občini in vasi miljske občine, ki tvorijo njeno okolico. Na tej osnovi bi se morala torej vršiti razdelitev, ako hočemo, da dobe Italijani, kar je italijanskega, Slovence pa da ostane, kar je slovenskega.

Vprašanje je samo, ali se italijansko javno mišljenje ne bi upiralo taki razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja. Sodeč po krščanskem načelu, da se drugemu ne sme storiti tistega, česar ne želiš, da drugi store nam, bi se reklo, da se italijansko javno mišljenje temu ne bi smelo protiviti.

Vendar pa tu zopet prihaja »Giornale di Trieste«, ki v svojem članku od 7. novembra nepokrito preči italijanski vladi in celo zaahodnim zaveznikom, češ »maj se varujejo — tako piše — italijanski vladodržci sramotnega popuščanja, ker bi se na spolzkih tleh takih pogajanj neupravičeno zrušila vsa italijanska vlada, in ker bi padec italijanske vlade — in to naj si zapomnijo zahodni zavezniki — vrgel Italijo v zmešnjavo in Evropo v neozdravljivo nesrečo.

Vprašati se moramo, v čem naj bi bilo »sramotno popuščanje«. Nikakor pač, tako vsaj mi mislimo, v opuščanju slovenske narodne posesti s strani Italije. Odrči se tu, jemu, ne le, da ni sramota, ampak je nujna moralna dolžnost in vsak pošten Italijan bi se v interesu ugleда in dobrega glasu svoje domovine moral prisvajanju tuje zemlje protiviti.

Ali pravi namen razlage italijanskega člankopisca se očituje šele med vrsticami. Ako namreč vprašamo, kdo je pristojen za odločanje o nacionalni pripadnosti nekega kraja, slišimo odgovor, da so to izključno administrativne oblasti, t. j. tiste oblasti Svobodnega tržaškega ozemlja, ki so, kakor piše hvali že v številnih primerih izprizicale svojo italijansko zavest. Te oblasti torej in ne prebivalstvo samo so merodajne ter po njih in ne po prebivalstvu se imajo ravnati italijanski vladodržci. »Alto là, mi bi rekli «Stoja, teh oblasti mora biti Rimu znak in opomin, kajti sicer bodo tržaški nacionalisti, tako namreč oni prete v »Giornale di Trieste«, in sicer nikomur drugemu kot samim Anglo-američanom, izstavili padec italijanske vlade in razsulo cele Evrope.

Kako bodo italijanski vladodržci in kako bodo zahodni zavezniki reagirali na te pretnje (ako jih sploh bodo resno upoštevali) ne bomo preiskovali. Ali iz vsega tega

SVOBODA

Edina rešitev jugoslovanskih političnih in gospodarskih težav

Odkar je pričela sedanemu komunističnemu režimu v Jugoslaviji teči voda v grlo, so postali njegovi predstavniki naenkrat izredno zgovorni, polni mednarodne vpljudnosti in solidarnosti. Posebno Tito ne skopari v zadnjem času z izjavami tako tujim politikom, časnikarjem kakor tudi lastnim volilecem. Tako je tudi dne 6. t. m. sprejel direktorja ameriškega časopisa »New York Times«-a za Evropo ter mu je dovolil izredno dolg, in med vsemi dosedanjimi morda najpomembnejši intervju.

Uvodoma je Tito v vsej stvarnosti očitel težak gospodarski položaj, v katerem se Jugoslavija nahaja. Poudaril je, da nujno potrebuje masšobne, ker ni koruze, da bi lahko krmili svinje. Prav tako potrebuje moko, oziroma žito. Težko je s krompirjem, povrtninami in fižolom. Kar zadeva živinsko krmo je stanje prav tako težko, če ne še težje. Ni dovolj sena, ki so ga pridelali samo v Sloveniji in nekaterih predelih Hrvaške. Hrano bo rabila Jugoslavija že pred koncem decembra, če pride kasneje, je v nekatere kraje, ki bodo zaradi snega odrezani, sploh ne bodo mogli več spraviti.

Seveda Tito ni omenil, da mnogi kmetje v pasivnih pokrajinah, v Liki, Hercegovini, že zapuščajo svoje domove ter se v skupinah podajajo v Vojskovo, da bi se tam vsaj za silo prehranili do prihodnje pomladi. Tudi ni razpravljal o vzrokih sedanjega stanja, kajti v tem primeru bi moral priznati, da nosi za vse to pomanjkanje glavno krivdvo komunistični režim in to glad v prvi vrsti njegova posledica, ne pa posledica suše. Toda tak priznanja seveda ne bi bila prijetna in Američani bi se morda koncem koncev spomnili, da medsebojno svoje blago v morje, ako podpirajo režim čigar gospodarska politika niti za bodočnost ne nudi nobenih jamstev, da bi bila manj katastrofalna kakor pa je bila v preteklosti.

V svojih odgovorih je namreč Tito jasno in bistro poudaril, da ni nikakega »titoizma«. On in njegovi sodelavci so samo zvesti izvajalci teorije Marksa in Lenina ter se bore proti revizionizmu. »Tempo revolucije ne zaostaja, temveč je vedno hitrejša.« In če se pri tem spominimo na one besede v njegovem zagrebškem govoru, kjer je zopet grozil »reakcija«, za katero je priznal, da obstoja ter dviga glave, potem bo moralo pač tudi inozemstvo priznati, da se režim ni prav nič izpremenil in da se svojevolično tudi v bodočnosti ne bo demokratiziral.

Sedanji oblastniki imajo pred seboj en sam cilj: ostati na oblasti! V ta namen so pripravljeni dati mnoge zunanje politične koncesije. Tito izjavlja odkrito, da je pripravljen sprejeti orožje, dalje da se bo Jugoslavija borila proti napadalcu, ki bi ga Združeni narodi označili kot takega itd. Po potrebi so pripravljeni sklepati tudi »kravje kupčije« s Trstom, kajti Tito je ponovno rekel, da želi, da bi se s sporazumom z Italijo ta problem »odstranil z dnevnega reda«. Kakšno zmedo in koliko novih nesreč bi prinesla taka rešitev, sloneča na »etičnem načelu«, ki nam ga je ponovno obrazložil njegov tukajšnji pooblaščenec tovariš Babič, smo že nekajkrat pojasnili. A sedanja jugoslovanska rešitva to prav nič neevnemirja, glavno so oni in njihove pozicije. Usoda, ki bi doletela v tem primeru tržaške Slovence jim je deveta brigla To-

izhaja z nedvomno jasnostjo, da je pač nemogoče, da bi se dosegel sporazum glede razdelitve Svobodnega tržaškega ozemlja. Na italijanski strani obstoja nesporazum med Rimom in Trstom, na jugoslovanski pa nesporazum med Beogradom in Trstom.

Prisoditev vsega tržaškega področja Italiji se je pokazala kot škodljiva. Razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja med Jugoslavijo in Italijo je torej zaradi pomešanosti prebivalstva neizvedljiva.

Zakaj se ne pristopi k preučitvi stvarnih predpogojev za izključitev vseh nacionalnih trenj in za ustvaritev narodnostno pomirjene tržaške administracije? Kdo bi mogel trditi, da bi to bilo nemogoče? Ali ni že čas, da bi se v tem pravcu izkalo izhoda iz današnje, mednarodno nevarne situacije? A. D.

da ker se Italijani nekoliko bolj zanimajo za usodo svojih istrskih sonarodnjakov, posebno onih v zoni B, je moral pač Tito priznati, da sedaj tržaškega vprašanja nima smisla načenjati. To nas veseli, ker upamo, da bo kasneje rešeno na osnovi drugačnih in širših vidikov kakor pa so tisti, ki jih zastopajo v zadnjem času tukajšnji eksponenti dveh neposredno zainteresiranih sosednjih držav.

Kmalu za tem, ko je Tito dal svojo izjavo pa je očitel Paletta v rimskem parlamentu italijanski vladi, kaj se sploh pogaja z državo, ki je pred razsulo.

5. t. m. so bile v Sloveniji in Hrvaški volitve, ki so baje kljub priznanemu splošnemu nezadovoljstvu dale nad 95 odst. glasov za

edino režimsko listo! Ameriški dopisnik Coblenz objavlja svoje vtise o teh volitvah: splošna potrosti, malodušnost, strah, čeprav nikjer ni bilo opaziti vidnega terorja. Toda kmetije so dopisniku rekli, da na dan volitev ne bi bilo represalij, pač pa nekaj dni kasneje, nekaj tednov, gorje onemu, ki ne bi glasoval! Ta strah je tiral ljudi na volišča. Taka je torej Titova »demokracija«, takšno je narodno zadovoljstvo in navdušenje.

Kakor vidimo iz Titovih izjav režim še vedno ne mara upoštevati teh dejstev. Ne mara priznati poloma gospodarske politike, ki je iz dogmatičnih razlogov izvajala nasilje nad gospodarsko stvarnostjo, ne mara priznati narodu pravice, da svobodno izraža svoje ne-

zadovoljstvo ter da si svobodno ureja svoje življenje in voli svojo pot.

Teh dejstev prav nič ne izpreminjajo izjave, ki jih je dal Tito pred dnevi predstavniku nemške tiskovne agencije in v katerih napoveduje razne NEP-ovske ukrepe (zopetna izročitev manjših trgovin in obrtnih delavnic v zasebno last). Se tako »široka« amnestija, brez uvedbe svobodnega političnega življenja pa dejansko nimajo nobenega globokega pomena.

Ob takem stališču ne moremo drugega kakor pritrditi onim poznavalcem jugoslovanskih razmer, ki pravijo, da sedanji komunistični režim ni sposoben upreti se resno sovjetskemu napadu. »Režim, ki je v državni izoliran zaradi političnega terorja, gospodarskih neuspehov in težkih življenjskih pogojev, je tudi kot taktična opora v borbi s komunističnim imperijem brez slehernega realnega pomena. Politično strateška priljubljenost, ki se je v borbi s tem imperijem ponudila v zvezi s sporom med dvema politbirojema, ne bo izkoriščena, dokler se ne vzpostavi v Jugoslaviji demokratičen režim, ki ga bo ljudstvo podpiralo in ki bo resnično vezan na svobodni svet in ki ne bo politično taktiziral, samo da se trenutno še obdrži na oblasti.«

Te besede, ki smo jih povzeli iz resolucije mladih jugoslovanskih javnih delavcev, zgoščeno podajajo vso sedanjo jugoslovansko realnost. Gotovo je, da mi, kot sonarodnjaki, z največjo skrbjo gledamo na stisko naših bratov in želimo, da se jim olajša vsaj telesno trpljenje in stradanje. Toda prvi in edini lek za vse stiske jugoslovanskih narodov je označen v eni sami besedi: svoboda! Tej neizprosni resnici se ne bo mogel izogniti ne tuj svet, ne domači režim.

Francija odstopa od izjave 20. marca

Dejstvo, ki ga je krajevno italijansko časopisje previdno zamolčalo

Rim, 7. novembra. — Pred svojim povratkom v Pariz je imel francoski zunanji minister Schuman tiskovno konferenco, na kateri je med ostalim izrazil tudi svoje mišljenje o francoskih pogledih na ureditev tržaškega vprašanja. Minister Schuman je pojasnil, da vidi v razgovorih med Jugoslavijo in Italijo edino možnost za dokončno rešitev tržaškega vprašanja. Toda minister je obenem izjavil, da se »na nesrečo« ta možnost nahaja na mravi točki. Ako bi se upanje v ta sporazum ne uresničilo, je dodal minister, POTEM NE PREOSTAJA DRUGA REŠITEV KAKOR TISTA, KI JO PREDVIDEVA MIROVNA POGODBA.

Podčrtati je treba, da je to prva javna izjava, ki jo je podal kateri koli francoski zunanji minister o tržaškem vprašanju po marcu 1948. Stvar je toliko važnejša, ker je bil takrat prav francoski zunanji minister Bidault tisti, ki je na tako teatralen način izjavil v imenu vlad v Londonu, Washingtonu in Parizu, da bodo zapadne sile zagovarjale povratek Svobodnega tržaškega ozemlja Italiji.

Vidimo torej, da je tudi Francija spoznala škodljivost svoje takratne izjave ter jo je sedaj praktično preklcala.

Ameriške volitve v kongres

Mnogi ameriški listi vidijo v uspehih republikancev pri nedavnih volitvah krepko oviro za demokratsko vlado, vendar pa ne predvidevajo, da bi zaradi tega prišlo v ameriški zunanji politiki do kakšnih večjih sprememb.

Nekateri listi menijo, da je republikanski napredek v senatu in predstavniki zbornici znak, da volilci niso zadovoljni z raznimi ukrepi v Trumanovi domači politiki, v tako imenovanem »fair deal«.

Najnovejši podatki kažejo, da so demokrati ohranili večino v 435 članski predstavniki zbornici in v 96 članskem senatu le z malenkostno razliko. Republikanci so si pridobili 31 sedežev v predstavniki zbornici in pet v senatu. Tako je preostalo demokratom skupno 234 sedežev v zbornici in 49 v senatu. Republikanci pa imajo 200 poslancev in 47 senatorjev. En poslanec je politično neodvisen.

V kolikor se tiče notranje politike, se zdi jasno, da je demokratska socialna politika naletela na precejšnje ovire in nasprotstva.

Napačno pa bi bilo sklepati, da je reakcija zmagala. Res so izvolili ali ponovno izvolili nekatere reakcionarne republikance. Prav tako je tudi nemalo reakcionarnih demokratov. Toda to še ne pomeni niti začasne prekinitve socialne reforme in socialnega napredka v Združenih državah. Prej bi rekli, da to pomeni le uvedbo drugih načinov te reforme.

Izpopolnjena gesla

Ob priliki proslave Oktobrske revolucije izda komunistična partija Sovjetske zveze navadno gesla, ki jih nato prevzemajo vse podrejene komunistične partije. Lanskim petdesetim geslom, ki so ostala bistvena neizpremenjena, so letos dodali še dve. Značilno je, da pozdravlja komunistična partija v enem izmed teh gesel jugoslovanske narode, ki se bore proti Titovi fašistični diktaturi.

Uvrstitev tega gesla med glavna politična navodila Moskvi pokornih komunističnih partij nam kaže, da se je prepad med jugoslovanskim režimom in Kremljem v zadnjem letu znatno poglobil.

Zadnje volitve bodo gotovo tudi povzročile na še mnogo bolj važnem zunanje političnem področju nekatera prevrednotenja in ponovno preučitev sedanjih metod. Zmaga republikancev senatorja Tafta v zvezni državi Ohio in poraz demokratskega senatorja Lucasa v zvezni državi Illinois sta med drugimi najznačilnejša primera, ki posebno kažejo nezadovoljstvo ljudstva nad načinom, kako so nastopali dosedanja politiki na Daljnem Vzhodu in vedno večjo zaskrbljenost, če bodo mogle Združene države prenesti sedanji prispevek k bremenu mednarodnega oboroževanja in obnove.

Vendar ni pri sedanjih volitvah

dokazov, ki bi kazali na vrnitev k izolacionizmu. Razen malenkostnih izjem, ki niso vredne omembe, so republikanci in demokrate objubili, da bodo dokončali svojo nalogo, ki so jo začeli na Koreji, da bodo odločno podpirali Združene narode in da bodo popravili sedanje žalostno neravnovesje sil med demokracijo in sovjetskim totalitarizmom.

Zaveznikom Združenih držav v tujini se torej ni treba bati, da bodo te volitve oslabilе ameriško odločnost pri neizbežni vodilni vlogi, ki je pripadla Združenim državam v borbi proti totalitarizmu in za svobodo.

Moskva in trije Veliki

Sovjetska vlada je »prezrla« vse prejšnje zahodne zavrnitve načrta, ki ga je predložil za rešitev nemškega vprašanja Molotov. Zato je sedaj uradno predlagala nov sestanek sveta zunanjih ministrov, ki naj bi se porazgovorili o tem načrtu z glavnim poudarkom na nadaljnji nemški demobilizaciji. Pomen tega »načrta Molotova«, ki so ga razglasili prejšnji mesec v Pragi, je že podrobno razčlenil ameriški zunanji minister Acheson, ki je poudaril, da je popolnoma krivičen in le nov propagandni manevar, ki naj sebično izkoristi svetovno upanje na mir. Acheson je posebno poudaril, da so sovjetska dejanja glasnejša od njihovih besed; da so ti ukrepi, h katerim spadata tudi ponovna militarizacija Vzhodne Nemčije in vzdrževanje masovno mobiliziranih sovjetskih divizij, nevarnost za mir in da praški predlogi ne nudijo nobenega očitnega dokaza o kakšni spremembi sovjetskih namenov. Nadaljnji dogodki, posebno pa še položaj na Daljnem Vzhodu, samo podčrtavajo to izjavo.

Če Sovjeti kljub vsemu še nadalje pritiskajo s svojim načrtom, tega prav gotovo ne delajo toliko v upanju, da bi z njim uspehi, kot iz drugih namenov. Eden izmed teh razlogov je prav lahko ta, da hočejo s tem odvrti pozornost od naraščajočega napada kitajskih ko-

munistov v Koreji, Tibetu in Indokini. Toda njihov neposredni namen pri tem pa se zdi, da je zavleči in če mogoče preprečiti ustanovitve učinkovitega atlantskega obrambnega sistema.

V teh okoliščinah morajo zahodni narodi bolj kot kdaj koli strniti svoje vrste in doseči trdne sporazume o učinkoviti atlantski obrambi in glede Nemčije, kajti to je v bistvu en sam problem. Francoski premier Plevin in nemški kancler Adenauer načeloma soglašata, da je ogrožanje varnosti ene izmed držav tudi ogrožanje varnosti druge države, toda stara bojazen, stari spori še vedno ne puste, da bi mogla to načelo presaditi v praktična dejanja. Obrambni minister Marshall in visoki komisar Mc Cloy sta že pokazala ameriško nezainteresiranost za takšno negotovost. V teh okoliščinah morajo zahodni narodi bolj kot kdaj koli strniti svoje vrste in doseči trdne sporazume o učinkoviti atlantski obrambi in glede Nemčije, kajti to je v bistvu en sam problem. Francoski premier Plevin in nemški kancler Adenauer načeloma soglašata, da je ogrožanje varnosti ene izmed držav tudi ogrožanje varnosti druge države, toda stara bojazen, stari spori še vedno ne puste, da bi mogla to načelo presaditi v praktična dejanja. Obrambni minister Marshall in visoki komisar Mc Cloy sta že pokazala ameriško nezainteresiranost za takšno negotovost. V teh okoliščinah morajo zahodni narodi bolj kot kdaj koli strniti svoje vrste in doseči trdne sporazume o učinkoviti atlantski obrambi in glede Nemčije, kajti to je v bistvu en sam problem. Francoski premier Plevin in nemški kancler Adenauer načeloma soglašata, da je ogrožanje varnosti ene izmed držav tudi ogrožanje varnosti druge države, toda stara bojazen, stari spori še vedno ne puste, da bi mogla to načelo presaditi v praktična dejanja. Obrambni minister Marshall in visoki komisar Mc Cloy sta že pokazala ameriško nezainteresiranost za takšno negotovost.

Od srede do srede

8. NOVEMBRA: Trumanova demokratska stranka v ZDA je na volitvah dobila večino, vendar je pa poraslo tudi število republikanskih poslancev in senatorjev. — ZDA težijo za tem, da bi preprečile razširjenje korejskega konflikta. — Varnostni svet je povabil vlado LR Kitajske k razpravi o poročilu gen. Mac Arthura. — Na Koreji je v teku akcija letal proti dovoznim cestam rdečih. Bombardirano je bilo sedanje glavno mesto Sinunji. — Kancler Adenauer in socialist Schumacher soglašata glede odpora proti komunizmu, razhajata se le glede postopka, ki ga je zavzeti napram zaveznikom.

9. NOVEMBRA: Kdor hoče mir, bo pripravljen, da se upre napadalcu, je rekel Attlee. — Jugoslovanski predlog o dolžnosti držav v primeru sovražnosti je bil od političnega odbora OZN sprejet. — Na Koreji nadaljevanje letalskih napadov na položaje zbirajočih se rdečih čet. — Položaj Francije v Indokini postaja vse težji. — Svetovni tisk upiba, da-li bodo zahodne sile sprejele sovjetski predlog o konferenci starih za razgovore, ki naj bi se omejili na vprašanje Nemčije. — Enako upiba glede zadržanja LR Kitajske napram predlogu VS.

10. NOVEMBRA: Tri zahodne sile so vložile v Moskvi protest zaradi sovjetskih zlorab v Avstriji. — Vprašanje kitajske intervencije na Koreji pred ZN. — London priporoča zmernost pri ukrepih proti LR Kitajski. — Na Koreji se čete ZN približujejo bazenu električnih central na reki Yalu. Sicer pa še nadalje traja neizvestnost glede nadaljnjega zadržanja kitajskih enot. — Italijanska vlada pripravlja zakon proti razvijajočemu se neofašizmu. — Švedska akademija je podelila pet Nobelovih nagrad.

11. NOVEMBRA: Titova vlada je prekinila diplomatske zveze z Albanijo. — Vlada LR Kitajske je odklonila vabilo Varnostnega sveta za udeležbo na razpravi o Koreji, pač pa se bo po svoji delegaciji udeležila razprave o Formozu. — Na Koreji čete ZN še nadalje napredujejo. Zavzele so mesto Pakson. — Po nepotrjenih vesteh je v Indokini poginil Hočiminh, vodja rdečih gerilcev. — Angleški sindikati so odklonili sprejem 6000 italijanskih rudarjev. — Vođa francoskih komunistov Thorez je odpravljal na zdravljenje v Rusijo. Spremlja ga domnevni njegov naslednik Lecouer.

12. NOVEMBRA: Gospodarska podpora ZDA Evropi se bo nadaljevala do leta 1953. — Poročila iz Pekinga poročajo, da je bil med Kimo in Tibetom dosežen sporazum, zaradi česar so se sovažnostni ustavile. — Na Koreji napadajo rdeči na mostišče vzdolž reke Končon z namenom, da bi razdelili čete ZN na dva dela, ali napad je bil odbit. — Danes je trideseta obletnica rapalske pogodbe.

13. NOVEMBRA: V Italiji je proglašena 24 urna stavka avtomobilskih uslužbencev, dočim do tramvajске osebe staklo do 18. ure. — Kongres »Partizanov miru«, ki je imel biti v Sheffieldu na Angleškem je prenesen za železno zaveso v Varšovo. — Bevin je izjavil, da so praški predlogi nesprejemljivi. — V Londonu so se sestali zastopniki Atlantskega pakta zaradi sklepanja o sodelovanju nemških vojaških enot pri obrambi Zahodne Evrope. — V trdih borbah so na Koreji čete ZN odbile napade rdečih. — V francoskih Alpah se je zrušilo letalo z 51 potniki.

14. NOVEMBRA: V odgovoru Sovjetom sodi Schuman, da kaže predmet razgovorov razširiti. — Na Koreji je mrzav zavril bojevanje na kopnem, nadaljuje se borba v zraku. — Anglija je ponudila Jugoslaviji kredit 3 milijonov šterlingov. — Truman je sprejel ostavko posebnega svetovca Gordana Graya. — Finska vlada je podala ostavko. — Politični odbor ZN je proti glasovom sovjetskega bloka in Jugoslavije podaljšal mandat komisije za Balkan za eno leto. — Tudi je sprejel grško resolucijo, po kateri imajo sosedne države vrniti grške ujetnike.

Dr. Maček na svečanosti v New Yorku

Dne 8. oktobra se je vršila v New Yorku velika parada, ki jo je organiziralo Gibanje za svobodo v zvezi s prenosom Zvona svobode, ki se sedaj nahaja že v Berlinu, odkoder budi s svojim glasom upanje zaslužnim narodom na drugi strani železnega zavora.

V povorki so poleg mnogih Newyorčanov sodelovali tudi predstavniki Kmečke internacionale in predstavniki emigrantskih skupin iz Ukrajine, Poljske, Madžarske, Slovenije, Hrvaške, baltskih držav, Romunije, Albanije in veliko število beguncev iz vseh držav iz železnega zavora.

Na čelu povonke so bili guverner države New York Thomas Dewey, župan Impelleri in general Clay, spremljali pa so jih: predsednik Hrvatske kmetijske stranke dr. Vladko Maček, vodja kmečkega pokreta Poljske Stanislav Mikolajčik in vodja madžarskih kmetov Ferenc Nagy. V povorki pa so bili tudi delegati Srbskega kmečkega

pokreta z dr. Milanom Gavrilovićem, predstavnik makedonskega kmečkega pokreta Grigorije Tasković ter predstavnik bolgarskega kmečkega pokreta dr. Macankijev. Povorka je defilirala pred tribuno, na kateri so stali v prvi vrsti guverner Dewey, general Clay, dr. Maček, Nagy in Mikolajčik.

Po povorki je bila v Manhattanu Centru slavnostna akademija, na kateri je govoril najprej guverner Dewey, za njim pa general Clay, ki je nato predal besedo dr. Vladku Mačku, katerega je predstavil zborovalec kot »ljubljenega voditelja hrvatskega naroda, predsednika hrvatske kmetijske stranke, ki se je boril tako proti fašizmu, kakor proti komunizmu«.

Burno pozdravljen je stopil na tribuno dr. Maček. V svojem kratkem angleškem govoru je podčrtal, da je Tito prav tako komunist kakor ostali sateliti. Orisal je politične razmere v domovini in izrazil prepričanje, da so tudi udele-

ženci te velike svečanosti njegovega mišljenja, kar so dokazali s tem, da so vključili tudi Jugoslavo v program svojega dela za svobodo. Zborovalci so z živahnim plaskanjem pritrdili besedam jugoslovanskega predstavnika.

ŠTIPENDIJE

Starše in dijake opozarjamo na naslednje možnosti, ki se nudijo študirajoči mladini:

Za srednješolce

American Field Service International Scholarships razpisuje natečaj za leto 1951 za študijske stipendije v Združenih državah, za katere lahko prosijo dijaki srednjih šol od 14 do 17 let starosti, ki so se že začeli učiti angleškega jezika. Ker prihaja za doletitev teh stipendij v poštev tudi Trst, vabimo prizadete dijake, da vložijo prošnje pri Zavezniški čitalnici AIS, ulica Trento 2.

Prošnje je treba priložiti tri preise: spričevala zadnjega šolskega leta, tri ocenjevalna pisma profesorjev ali osebnosti kulturnega sveta in izjavo očeta ali njegovega namestnika, da dovoljuje dijaku oditi v Združene države na študij.

Natečaj INAIL

Državni zavod za socialno zavarovanje proti nesrečam na delu (INAIL) je razpisal za šolsko leto 1950-51 natečaj v prid otrokom ponesrečenih delavcev na delu, in sicer:

- a) 150 šolskih stipendij po 30 tisoč lir za srednješolce;
- b) 90 šolskih stipendij po 50 tisoč lir za dijake nadaljevalnih šol;
- c) 30 šolskih stipendij po 100 tisoč lir za visokošolce.

Prošnje in tozadevne listine uode mogli interese predložiti najkasneje do 30. novembra t. l. za natečaja a) in b) in najkasneje do 15. decembra t. l. za natečaj c). Te prošnje je treba poslati glavnemu ravateljstvu in pokrajinski, oziroma krajevni podružnici INAIL, pri kateri dobijo tudi vse informacije.

Študijske podpore British Council

Italijansko ministrstvo za zunanje zadeve je razpisalo natečaj za študijske podpore, ki jih nudi British Council (italijanskim diplomirancem, ki nameravajo izpopolniti svoje študije v Veliki Britaniji v akademskem letu 1951-52).

Študijske podpore bodo podeljevali za eno leto (od 1. oktobra do 31. julija) ali pa za šest mesecev. V podporah so vključeni stroški potovanja, hrana in stanovanje ter univerzitetne pristojbine.

V poštev bodo prišle samo prošnje tistih prosilcev, ki dobro obvladajo angleščino.

Za dvig posebnih obrazcev in za navodila glede potrebnih listin, naj se prizadeji obrne na Zavezniško čitalnico AIS v ulici Trento št. 2 (telefon 5709). Prošnje je treba predložiti na italijansko zunanje ministrstvo do 1. decembra 1950.

Ameriška akademija v Salzburgu

Akademija za ameriški študij v Salzburgu (Salzburg Seminar in American Studies) objavlja natečaj študijskih stipendij za sedanje akademsko leto, za šest tečajev iz raznih področij ameriške civilizacije. Prvi tečaj se bo začel v januarju.

Za vsak tečaj bo imelo 50 študentov iz vseh evropskih držav popolno oskrbo na gradu Leopoldskron, kjer bodo študirali leposlovje, mednarodno politiko, zgodovino, gospodarstvo in socialne vede. Na tečajih bodo predavali odlični profesorji univerz in kolegijev Združenih držav.

Vsi tečaji bodo v angleškem jeziku, združeni v razgovor, ki jih bodo vodili razni ameriški strokovnjaki. Študijske stipendije lahko dobijo študenti, profesorji in svobodni poklici, pa tudi nameščenci javnih in zasebnih ustanov, ki se zanimajo za vprašanja in dejavnost političnega, socialnega in gospodarskega značaja. Izbrani natečajniki bodo prejeli študijsko stipendijo, ki obsega pristojbine, prehrano in stanovanje za ves čas trajanja tečaja. Lani so Trst predstavljale tri študentke, ki so se zelo odlikovale.

Vabimo vse, ki se za stvar zanimajo, ki so stari od 23 do 35 let in ki dobro znajo angleščino, da se javijo v javni čitalnici, ulica Trento 2, zaradi nadaljnjih informacij in zaradi dobave potrebnih listin.

Finansiranje zadrug

Ukaz ZVU št. 209 prinaša določila o finansiranju zadrug na angloameriškem področju STO-ja.

Vesti s Tržaškega

Gen. Eddleman odhaja iz Trsta

Ameriško vojno ministrstvo je z nedavnim ukazom odredilo, da se mora takoj vrniti v Washington general Clyde D. Eddleman, ki od junija 1949 zavzema mesto glavnega ravnatelja za civilne zadeve Zavezniške vojaške uprave.

Brigadni general Charles C. prišel v Trst je nasledil generala Eddlemana kot ravnatelj za civilne zadeve in kot namestnik poveljnika ameriških sil, ki so nastanjene v Trstu. General Blanchard je bil dve leti v službi pri ameriški vojaški upravi na Japonskem pod generalom Mac Arthurjem.

Pri demokrščanih ne cveto samo rožice

Kakor čitamo je dobilo na zadnjem kongresu prve dni novembra tržaško vodstvo demokrščanov kaj mrsavo zaupnico: 22 glasov za, 15 proti in 8 se jih je vzdržalo. To pomeni, da je prav za prav večina članstva nezadovoljna z delom in politiko sedanjega vodstva. »Corriere di Trieste« pripominja, da bi morala o tem dejstvu voditi račun tudi Zavezniška vojaška uprava, ki je prav predstavnikom sedanjega vodstva demokrščanov izročila vse ključne položaje v tržaški upravi. Po mišljenju navedenega lista so v Trstu poleg demokrščanov tudi še drugi ljudje, ki bi imeli pravico na besedo pri upravi našega ozemlja in raznih javnih ustanov.

Dragoceno priznanje

V svojem govoru ob priliki otvoritve novega sedeža tržaške univerze je minister Gonella med ostalim dejal: »Borba za kulturo je bila borba za obstanek. Trst bi lahko večal svoje izobilje, tekmoval v bogastvu in prometu, očenal se z močjo in častmi, ako bi se odrekel samemu sebi, svojemu italijanstvu in prevzel vlogo nevtralnega ozemlja, vlogo evropskega tržišča. Toda Trst je to odbil in v tem odkarjanju je njegova veličina.«

Gospod minister je povedal golo resnico. Trst ima v bodoči urejeni Evropi kot mednarodno mesto lahko veliko vlogo. Smatramo pa, da bi bil znak njegove majhnosti in nerealnosti, ako bi se te vloge odrekel. Zato večina Tržčanov nikakor ne more pritrditi ministrovim zaključkom, posebno še, ker vedo, da tudi v mednarodni ureditvi ni italijanstvo njegovih italijanskih prebivalcev v prav nobeni nevarnosti.

Krvice Stalinovih farizejev v Zgoniku

Kakor lani, so se tudi letos ob začetku šolskega leta naši komunisti žilavo potrudili, da bi kuhinjske in postrežniške posle na šoli izročili res sto odstotno kolofonsko orientirani osebi, ki bi jo eventualno pooblastili še za druga hvaljevredna »pravila« kot na pr. »nadzorovanje učiteljstva in »skrb« za njihov »blagor...« Za to pooblastitveni ardeji kričali iz Zgonika je pred nedavnim sklical zaupni sestanek, na katerem so — reci in piši — trije vaški »učitelji« sklenili, da je treba dosedanje šolsko kuharico, gospo Gruden Justino — iz ne vemo kakšnih razlogov — odstaviti in postaviti na njeno mesto »maturo« Fabjan Marijo iz Koldrovce, ki — jasno — ni vdova in ima namesto dveh otrok na ramenih, tri brate v delu in očeta s penzijo!...

Ker je takih primerov socialne »zavednosti« zvrhana mera, želimo vsakega poljsnika, kdo so ti naši »upravitelji« in kakšne cilje zasledujejo. Predvsem moramo poveda-

ti, da so ti partiji zagrizeni sovražniki zaveznikov in vseh resnično zavednih Slovencev; da so iz strankarsko - političnih razlogov odslavili že dva cestarja; da so imenovano šolsko kuharico nameravali že lani iz istih nagibov odstaviti in ji s tem, od župana potrjenim »ukrepom« hoteli iztrgati morda edini dohodek, ki ji delno olajšuje vzdrževanje dveh še nepreskrbljenih sirot; da sprejemajo ti rdeči fašisti od zaveznikov denarne podpore z neverjetno drznostjo, katero lastnim somišljenikom prikrivajo s parolami o koristi, ki da jo delajo faliranemu bogoslovcu in urvniku Stalinu z namernim izmaganjem in izkoriščanjem ameriške dobrotnosti; da se nekaterim očetom petih otrok prav nič ne smilijo sirote, ki nimajo ne šestih goved, ne novih hlevov in katerih edina napaka je ta, da ne odobravajo komunističnih sleparij, zločinov in nasilja.

To so naši »stebri«, ki so z vsemi mogočimi obljubami marmokar preslepili, da je dal glas krvavi zvezdi, ki danes v globlji obleki raztrasa ogenj in žvepol, solze in kri po skoro vseh delih sveta!

Ako te najnovejše krivice, ki so jo letos uspešno povzročili ubogi siroti, takoj ne popravijo, jim vlašani odkrito prisegamo, da ne bomo več molčali in da bo marsikaj nam sporečena kolofonska »tajnost« obelodanjena z vsemi posledicami, pa naj bo to komunistu Pircu prav ali ne!

Slovinci!

Pridite polnoštevilo na
KULTURNO AKADEMIO
Slov. dobrodelnega društva v Trstu

Zemljišča v Žavljah

Ustanova za industrijsko pristanjšče ima pravico razlaševati zemljišča v Žavljah, ki spadajo v določeno industrijsko področje. Po zakonu bi morala ustanova plačevati za zemljišča in nepremičnine odškodnino, ki bi bila enaka (takoči) pravični prometni ceni. Slišimo pa, da se kmetje pritožujejo nad tozadevnim postopanjem Ustanove za industrijsko pristanjšče. Odškodnine, ki jih ponuja so namreč neprimerno nizke, predstavljajo nedrsko kvečjemu polovico prometne vrednosti dotičnega zemljišča in predstavniki Ustanove vrše na lastne vsestranski pritisk, da bi jih prepričali, da je najboljša ako ponudbo sprejmejo. Tako se dogaja, da gre zemljišče, ki je vredno 700 lir za kvadratni meter, iz kmečkih rok tudi za samih 300 lir za kvadratni meter.

Ker bo razlasev zajela v daljši dobi veliko področje in bodo slovenski kmetje morali odstopiti ustanovi še veliko sveta, jim grozi, da bodo, ako se pravočasno ne organizirajo, končno izgubili vsoto, ki jo poznavalet cenijo na več kot pol milijarde lir.

Kaj pa elektrika v Medjivasi, Mavhinjah itd.

Kljub stalnim zagotovilom, da so potrebna denarna sredstva na razpolago, da prevzema družba SELVEG obmejne vasi občin Nabrežina - Devin in Zgonik v svoje omrežje, da in plačajo prizadete občine družbi SELVEG del primanjkljaja, ki bi pri tem nastal, je še vedno veliko vasi na severnem delu STO-ja, po dveh letih izvajanja ERP gospodarskega načrta na našem ozemlju, brez električnega toka za razsvetljavo in za pogon kmečkih obratov in strojev.

Prizadeto prebivalstvo je pripravljeno, da se bodo pristojna oblastva zganila in uredila zadevo, ki ni v čast nikomur!

Akadska svoboda

Ob priliki zadnjih proslav na Univerzi so nekateri dijaki na svečanosti vsekakor na neprimeren način motili govore rektorja in škofa. V ostalem pa se govori, da niso tega delali samo po svoji pobudi. Negodovanje s sedanjim enostranskim pravcem je precejšnje tudi med nekaterimi člani univerzitetnega zbora tržaške univerze. Kar se je zgodilo je torej posledica napak predstavnikov tega nedemokratskega pravca na univerzi in kaj žalostno izpričevalo za pojmovanje visokošolske svobode bi bilo, ako bi univerzitetne oblasti sedaj kaznovale prizadete visokošolce z izključitvijo ali pa z začasnim odvzemanjem možnosti za polaganje izpitov.

Do vsega tega ne bi prišlo, ako se ne bi presajalo tudi na univerzitetno polje v Trst vse tiste strasti in borbe, ki danes razdvajajo italijansko javno mnenje. Tržaška univerza bo koristila samo sebi, svojemu ugledu in razvoju, ako se od teh uplivov popolnoma osamosvoji.

Kaj pa pomeni to?

Oddelek urada IRO na Korzu Cavour zaslišuje na dolgo in široko one begunce, ki uživajo IRO-a denarno podporo. Človek, ki to poslovanje opazuje in se zanj zanima, dobi vtis, da se seli način poslovanja IRO-a iz Gorice v Trst. Zdi se, da si segata urada IRO na Korzu Cavour in pri Sv. Andreju roko v roke. Posebno od Slovencev in Slovenek se zahteva zdravniško spričevalo od zdravniškega IRO-a, ki je Italijan. Vsa urad IRO-a v Trstu je do leta 1950 beguncem dopovedoval, da nad 65 let stari (moški in ženske) niso za emigracijo in da bodo dobivali podporo od IRO-a v Trstu ali tam, kamor jih bodo pač izselili. Sedaj (v letu 1950) pa silijo celo v ljudi stare nad 70 let, naj se izrazijo, kam bi šli radi na delo. Takih ljudi namreč tudi za železno zaveso ne silijo na delo, pa bi jih IRO? Zdi se, da se hočejo gotovi krogi na ta način na STO-ju iznebiti vseh Neitalijanov, da bo ostalo čim več denarja za podporo tudi takih Italijanov, ki niti begunci niso v pravi pomeni besede.

Opazovalec

V zadnjem času je prejelo tržaško uredništvo »Demokracije« precejšnje število dopisov, ki se tičejo tukajšnjega delovanja IRO-a. O vsem se bo uredništvo obrnilo z dopisom neposredno na vodstvo tukajšnjega urada imenovane ustanove. Čim prej odgovor bo o stvari poročalo. Uredništvo

Mavhinje

Pred kratkim na novo zgrajena cesta iz Vižovel v Mavhinje je danes naravnost v obupnem stanju.

Ali je sploh mogoče, da oddelek javnih del ZVU prevzema tako nestrokovno dovršena dela?

Omenjena cesta veže železniško postajo Vižovlje z vsemi okoljskimi obmejnimi vasi. Promet na tej cesti je vedno večji. V nedeljah se te ceste poslužuje veliko število tržaških izletnikov, peš in na motorjih ter v avtomobilih. Med tednom se ceste poslužujejo dijaki in delavci, ki hodijo v Trst in Tržič, pa tudi zavezniški vojaški oddelki in civilna policija.

Ob cesti pri Mavhinjah so pred kratkim dozdali poslopje za otroški vrtec in vrsto drugih stanovanjskih gradb.

Koristno bi bilo zato, ko bi cesto čimprej popravili in asfaltirali, saj ne služi v kmečke svrhe in za vprežno živino, ker poteka po izključno gozdnatem ozemlju.

Obisk Dimitrova v Trstu

9. novembra je prispel v Trst glavni tajnik Bolgarske kmečke narodne zveze dr. G. M. Dimitrov.

Na kolodvoru ga je pozdravila delegacija bolgarske kmečke narodne zveze s svojim tržaškim predstavnikom Andjel Mitrevom na čelu.

Zvečer istega dne je bil v begunskem taborišču pri Sv. Savi prirejen v čast dr. Dimitrova — ki je obenem predsednik Bolgarskega narodnega odbora v Washingtonu — svečan kulturni večer. Okrog 500 beguncev iz vseh krajev, kjer vladajo danes komunisti, od Jugoslavije pa do Romunije in Bolgarije, se je zbralo, da poslušajo govor Dimitrova. Pričakovali so, kaj jim bo povedal dr. Dimitrov, ki je kot predstavnik bolgarskega protikomunističnega gibanja v tujini visoko upoštevan po celem svetu.

Dr. Dimitrov je med drugim dejal: »Borimo se za pravično stvar in za vzvišene smotre. Oslobojenje bolgarskega naroda izpod kremeljne diktature ne sme biti naš edini namen. Stremeti moramo za tem, da se osvobode vsi narodi, ki ječe pod komunističnimi diktaturami, ki izrabljajo najlepše človeške nagibe in voljo po napredku za svoje strankarske namene in zato, da vladajo z neznanato manjšino nad večino. Ni več daleč čas, ko se bo to naše stremeljenje uresničilo in takrat bo ves svet svoboden zaživel v mlado in novo življenje.«

Dr. Dimitrov je nato poudaril, kako je potrebna sloga pri skupnem delu proti komunizmu. Dejal je, da danes ni dovolj, da se povežejo med seboj vsi balkanski narodi, temveč moramo skupno delovati.

Dr. Dimitrov je nato poudaril, kako je potrebna sloga pri skupnem delu proti komunizmu. Dejal je, da danes ni dovolj, da se povežejo med seboj vsi balkanski narodi, temveč moramo skupno delovati.

Ni težko razumeti silnega presečenja komunističnega »Delca«, da se na javnem zborovanju politične stranke in pred vso javnostjo pojavljajo glasovi dobromerne kritike iz vrst lastnega članstva. Za komunistične pojme to taki pojavi pač nerazumljivi. Saj je splošno znano, da pri komunistih vseh vrst o vseh vprašanjih odloča sam »njihov« Fuehrer. Njegova volja predstavlja zakon za vse ostalo članstvo. Da ne omenimo javne shode, kjer mora prihajati brezpogojno do izraza zgolj nenaglasno in navdušeno pritrjevanje. Splošno so znani tudi nasilna sredstva, ki se jih komunisti poslužujejo, če se kdaj koli in kjer koli pojavlja kritika.

Ker komunisti očitno zelo težko razumejo bistvo demokracije, jim pojasnjujemo, da je v demokratičnih strankah vsakemu članu ne le dovoljeno v vseh vprašanjih izražati svobodno svoje mišljenje, celo nekaj več: vsak resničen demokrat smatra ne samo za svojo pravico, temveč tudi za svojo dolžnost, da zasleduje pazljivo delovanje svojega vodstva in vseh javnih zastopnikov svoje stranke in da odkrito in pošteno, lice v lice tudi in predosem pred javnostjo graja vse, kar mu v delovanju stranke ne izgleda pravilno.

Komunisti pač ne razumejo, da si demokratije svoje vodstvo in svoje zastopnike sami volijo in da so v demokratičnih strankah voditelji in vsi svobodno izvoljeni javni zastopniki dolžni pred vso javnostjo odgovorjati svojemu članstvu za vsako svoje delo. In ne samo to: Kadar smatra večina članstva, da

vati tudi za idejo Združene Evrope.

Po govoru so sledile recitacije globoko občutenih pesmi, ki jih je čital sam pesnik dr. Kiril Dimitrov. Sledila je igra, katero je napisal Andjel Mitrev, ki je na nazoren in prepričljiv način prikazovala, kako se širi in deluje v bolgarskih vaseh organizacija protikomunističnega odpora, s kakšnimi težavami se mora boriti in kako nečloveških načinov se poslužuje bolgarska komunistična policija, da bi jo odkrila in umčila.

Ze naslednji dan je dr. Dimitrov odpotoval v Avstrijo in od tam na zasedanje odbora za Združeno Evropo v Strassbourg.

Plemenite besede nadškofa Stepinca

13. t. m. je objavil »New York Times« na prvi strani poročilo o razgovoru, ki ga je imel njegov pariški direktor z nadškofom Stepincem. Obisk je dovolil ameriški novinarju sam Tito.

Nadškof Stepinc je razgovarjal z novinarjem v francoskem jeziku. Dejal mu je, da je samo papež tisti, ki lahko odloča o njegovi usodi, ne pa jugoslovanska vlada. Pripovedal je, da mu je malo mar za njegovo usodo ter je nasprotno celo zadovoljen, da lahko trpi za Cerkev.

V ostalem pa se je razgovor sukal okrog sedanjega življenja in dela nadškofa Stepinca. Tudi o tem poročila »New York Times« zanimive stvari, ki so pa našim čitateljem itak že večinoma znane.

Kdor koli v stranki ne izvršuje pravilno svoje dolžnosti, si izvoli druge zastopnike in celo tudi druge voditelje. Lahko razumemo, da komunistom take demokratske pravice zvenijo naravnost bogokletno.

V tem je veličina in zmagovitost demokracije, ki jo komunistična diktatura in komunistično nasilje, ki se nekako sramežljivo in hkrati sleparsko skriva pod imenom neke njihove »ljudske demokracije«, nikdar ne bo premagala. Vsa zgodovina človeštva dokazuje, da je človek vedno uspel premagati vse oblike zatiranja in zasluževanja.

Sicer, odkrito povedano, ta pojasnila ne dajemo komunistom, ker dobro vemo, da se nasilju v lastnih vrstah in v lastnih organizacijah niti smejo, niti upajo upirati. Dajemo jih naši javnosti, ki je vedno znala visoko ceniti pravi demokratski duh in večne vrednosti resnične svobode.

Vprašanje grških otrok

Glavni tajnik Združenih narodov Trygve Lie je predložil glavni skupščini poročilo o vprašanju vrnitve grških otrok, ki so jih odpeljali komunistični gverilci. V poročilu pravi, da do sedaj niso vrnil niti enega grškega otroka. Izjemo tvori edino Jugoslavija.

Trygve Lie poroča o dolgih in težkih pogajanjih, ki jih je vodil Mednarodni odbor Rdečega križa z vladami Albanije, Bolgarije, Jugoslavije, Češkoslovaške, Madžarske, Poljske in Romunije. Pravi, da izvzema Jugoslavijo, ni še nobenega upanja, da bi se moglo rešiti to vprašanje. Jugoslavija se je obvezala, da bo vrnila okoli 800 otrok. Prva skupina 63 otrok se bo kmalu vrnila v Grčijo, 90 pa jih je že odpotela z letalom v Avstralijo, kamor so se njihovi starši preselili.

Po podatkih Rdečega križa kakor tudi posebnega odbora Organizacije združenih narodov za Balkan, število odpeljanih otrok presega 28.000.

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu

priredi v nedeljo, 19. novembra 1950 ob 17. uri

NA SPORED SO
zborovsko petje, samospevi,
dvospevi, gosli, balet in
soloigra »Snubač«

KULTURNO AKADEMIJO

v novi koncertni dvorani »Ljudskega doma« - sedež
Zavezniške vojaške uprave - vhod »B« nasproti
rimskega anfiteatra v ulici Teatro Romano

Bodite točni!

Bodite točni!

TAKA SO DEJSTVA

PAR MISLI O KOMUNISTIČNI OBLASTI

Kretanje državljanov med demokratičnimi deželami je le vprašanje navadne administracije, ki ji pravimo postopek za doseg potnega lista in nič več.

Državljeni teh dežel lahko gredo tudi v komunistične države, na isti preprosti način, le če dobijo dovoljenje diplomatskih predstavnikov komunističnih držav.

Ali je tako tudi v nasprotnem primeru, namreč ali smejo državljeni komunističnih dežel svobodno v kapitalistične dežele? Ne, marveč lahko samo zbežijo tveganje življenja in imetje.

Ali je to svoboda?

V kapitalističnih, imperialističnih in državah je dovoljen obstoj vseh strank, tudi komunistične.

Ali je v komunističnih državah dovoljena neka stranka, ki svobodno izraža svoje misli in nazore ter predstavlja kritično opozicijo, ki je edina garancija za ljudsko kontrolo nad političnim monopolom komunistične partije?

Ne, taka stranka nikjer ni dovoljena.

Osnovno načelo svobode delovnih ljudi je, da imajo pravico tudi protestirati in celo stavkati, kadar hočejo dokazati svoje nezadovoljstvo nad gmožnimi pogoji njihovega življenja. Ali, torej, delavci komunističnih dežel lahko stavkajo?

Ne, to jim je dovoljeno le v demokratičnih državah.

Ali ima vsaka hiša v kapitalističnih državah obvezno svojega, po nalogu oblasti postavljenega vohuna?

Ne, nima ga, ali ga ima vsaka hiša v komunističnih državah, in jih imenujejo hišni poverjeniki.

Ali ste kdaj slišali besedo »razkrinkavanje« v kapitalističnih državah? Da, ali samo o krogih komunistov.

Kaj to pomeni? To je najhujša kontrola človeka nad človekom, toženje drug drugega in medseboj-

no klanje, da se ne bi mogli zanimati za osnovna vprašanja skupne koristi. Tako kot je udarništvo medsebojno BREZPLACNO priganjanje na delu.

Ali delavec v kapitalistični državi lahko zahteva, da se mu plača zvišja? Da.

V komunističnem svetu ne.

Ali smete čitati v komunističnem svetu druge časopise razen tistih, ki jih kontrolira komunistična partija?

Ne. Lahko pa jih čitate v demokratičnih državah, kjer vas nihče ne pošlje na prisilno delo, če vam slučajno najde komunistični list. Na prisilno delo vas pa pošljejo v vsaki komunistični državi.

Ali lahko kateri koli komunist, ne iz držav na zapadu — kjer so komunisti še idealisti in fantasti ali pa varljivci — lahko oporeka ta dejstva.

Pa tudi to: ali si državljani Zapada želijo tak sistem?

Dva uspela koncerta ruskega pevskega zbora

Ruski pevski zbor iz tržaškega begunskega taborišča pri Sv. Št. je priredil 29. oktobra, pod vodstvom dirigenta Jurija Rotha, uspeli koncert v dvorani Marianuma na Opčinah. Prvi del koncerta je obravnaval rusko cerkveno glasbo, drugi del pa rusko narodno pesem.

Dirigent je pokazal, da je dober poznavalec ruske cerkvene glasbe. Ruska cerkvena glasba nam upravičeno navdušuje s svojo mehko, izrazitostjo in razgibanostjo. Mojsirsko so bile izvedene skladbe Arhangelškega, Bortnjanskega, Zaredskega itd. Velik uspeh je žela solistka gospa Mandičeva, ki je s svojim izrazitim sopranom krasno podala »Oče naš«.

V drugem delu koncerta so nastopili pevci v ruskih narodnih nošah, kar je zelo prijetno vplivalo na občinstvo. Zbor je izvajal ruske narodne pesmi v dirigentovi harmonizaciji. Poseben uspeh je imela pesem »Bj uhneka«, ki jo je dirigent ugledal in izvedel z neverjetno točnostjo dinamike in ritma. Zelo je ugaljal nežni lirski sopran gospe Rothove, ki je odpevala znano pesem »Večerni zvona«.

Na žalost je bila dvorana skoro prazna, ker ni bilo naše občinstvo pravočasno obveščeno o koncertu. Dodati moramo tudi dejstvo, da niso večerne nedeljske ure prikladne za koncerte na našem podeželju.

Drugi nastop ruskega pevskega zbora je bil 5. novembra v protestantski cerkvi v Trstu za glavno pošto. Koncert je bil posvečen izključno ruski cerkveni glasbi. Imeli smo torej priliko poslušati odlično izvežbani zbor, ki ima pred seboj odlično pot za največje uspehe. Dirigent Jurij Roth je z največjo vestnostjo tolmačil ogromno število poslušalcev vse bistvene poteze in finise ruske cerkvene glasbe. Največji uspeh je imela dirigentova skladba za solobariton v spremstvu zbora, ki jo je odpel dirigent s svojim lepim zvočnim glasom. Zbor je odlično podal prav posebno razne »planissimose«. Poslušalci so zapuščali cerkev v nadi, da jim ruski pevski zbor priredi v kratkem zopet tako uspešni cerkveni ali posvetni koncert.

pet vstopil mladi dajalec-monarhist in operacija se je izvršila brez motnje, hitro in gladko. Domenico je imel okrog usten blazen nasmeš, kakor da bi sedel zraven njegove postelje sam stari Katon in mu dal svojo klasično rimljansko republikansko kri.

Zdravnik je mislil na vse. Kmalu po transfuziji je vstopil mož srednjih let, živga očesa in s karakterističnimi gubami na obrazu, ki očitujejo vsega šalivca. Pozneje sem izvedel, da je bil to bolničar iz sosednjega oddelka. Mirno je čakal, da se Domenico prebudi. Ko se je to zgodilo, ga je pozdravil: — Dober dan, Domenico; kako se počutite? Medtem ko ste spali, so vam prinesli mojo kri.

— Tako? Torej je končano? No, prav!

Počasi, z vidnim obotavljanjem je dodal:

— Upam, da — niste — monarhist?

— Kaj še! Republikanec sem z dušo in telesom.

— Odlično! Moja je zmagala! Dajte mi roko! — Ko ozdravim, Vas povabim na steklenico vina, da jo izpijete na vaše zdravje.

— Ne na moje. Na vaše, Domenico; vi ste bolnik. — In na zdravje republike. Zivela republika!

— Da! Zivela republika!

— Zivela!

— Zivela!

— a — č.

Ženitovanjski običaji v Benečiji

Nadse zanimiva pa je navada v nekaterih krajih, kot v Prosodu, v Ljeseh, Klodiših, Drenkiji, da tam, kjer se novič ženi na nevestin dom, gre po ženina nevesta. S seboj mese klobuk, ki ga je ženin pustil na nevestinem domu, ko je pripeljal balo. Zeninova mati vpraša nevesto, po kaj je prišla. Ta de, da je prišla po to, kar je od bala ostalo še doma. Mati pravi, da so vse odpeljali, da nima ničesar sinovega (ženinovega) več doma. Nevesta pa trdi, da še mora in mora biti kaj in da naj gre iskati. Mati gre in privede in pokaže najmlajšega sina, ženinovega brata. Nevesta pravi, da ga ne pozna, in tudi klobuk, ki mu ga nevesta poskusi na glavo, ne pristaja. Nato gre mati še po druge brate, kolikor jih ima ženina, in pri vseh se ponovi, da jih nevesta ne pozna in da jim ne pristaja klobuk. Končno privede mati ženina. Nevesta ga spozna za pravega in mu posadi na glavo njegov klobuk v znamenje, da bo v njeni hiši gospodar. Nato na ženinovem domu pred odhodom v cerkev sedejo h kratki pojedini.

Preden gredo na Beneškem k porokom, še mati navadno, n. pr. v Terčetu, nevesto skrivši pokriza, v Lazah jo starši očitno pred vsemi blagoslovijo. Nevesta poklekne in mati jo pokropi z blagoslovljeno vodo in pokriza. Če nima matere, naredi to oče ali kdo drug.

Nevesta je včasih oblečena belo. Navadno pa ima obleko različne barve. Kakšna novica ima na glavi tudi venec. Če je bila v Marijini družbi, se je od družabnic poslovila že prejšnjo nedeljo, ko je bila odpoved, ko je namreč duhovnik opravil zanjo posebno molitev, ona pa je vsem dala roko in slabišice (konfete). Slovo od vseh deklet je navadno šele večer pred poroko. Nevesta Marijina družabnica je navadno v belem odelu in z vencom na glavi.

Ko odhaja nevesta iz domače hiše, meče otrokom in ženskam »konfete«, ženin pa moškim deli cigarete in cigare toskanke. Nevesta ima s seboj tudi družico »sestro«, ki je navadna njena rodna sestra.

V Lazah pelje nevesto k oltarju oče, če ni očeta, brat ali kak drug bližnji sorodnik. Sele pri oltarju izroči nevesto ženinu. Tudi ženina marsikje spremlja v cerkev mati ali kaka druga ugledna ženska.

Poroka je na Beneškem navadno z mašo. Često se poroki kar več parov hkrati. V Platiših nevesta takoj po poroki izroči duhovniku v zakristiji rdečo ali belo ruto.

V zvezi s poročnim obredom imajo na Beneškem tudi nekaj praznih ver. Tako domnevajo v Lazah, da se bodo v zakonu kregali, če med obredom prižgane sveče preveč plapolajo. Pri turskih Slovincih, n. pr. v Zavrhu in drugod, pa verujejo, da je prav, če ženin ves čas med mašo kleči na robu nevestinega krila, ker se bosta potem dobro razumela in skladala. To »vero« nam nazorno izpričuje naslednji razgovor v Zavrhu:

»A ti se ne ordaš (rikordaš — spominjaš), Zuan, te dan, kar (kadar) somo se poročili? Si (sem) ti storila klečati ta (tam) na pëndelu (robu) od moje kotole (klike — krila) za cjele majšo (mašo)! Ne ba me itako naučila ma (moja) ranca mati, ja (jaz) si (sem) si hurna, ke (da) midva čemo iti saldo dakordno (da se bova zelo ujemala). Guaj (gorje), če si (sem) ba se pozabila! To straši (kako strašno) to lajanje (kreganje) vsaki dan tej tan (tamka) par Zambonah (pri Zambonovih)!»

Po poroki se novejši čase beneški ženini in neveste odpravijo na ženitovanjsko potovanje, navadno v Videm, in se vrnejo šele proti večeru, in sicer na ženinov dom. Ko pripelje ženina nevesto na svoj dom, ga v raznih krajih, n. pr. v Platiših, domači fantje ustavijo, da mora plačati »gvardjok«, čeprav sta oba, ženin in nevesta, iz domače vasi. Če pa pride nevesta iz druge vasi, pa tudi čeče zastavijo pot s hodom, opoletem z rožami, in zahtevajo, da ženin plača »gvardjok«. So namreč nevoljne, da je nevesto vzel drugod. Tudi če pride v vas vdova, jo mora ženin odplačati. Pol »gvardjok« dajo navadno za cerkev, pol pa za pijačo. Če pa ženin in nevesta ne marata plačati, jima pa »zlondernajo« (ropočajo) z lonci, pokrovi, lopatami in drugim orodjem vsako noč pred hišo, dokler ne plača. Vendar pa, kot je navada v Klodiših, ne smejo »zlondernati« pod kapom, marveč le v primerni razdalji.

Ko pride nevesta na ženinov dom, jo čaka ob vratih tašča v belem predpasniku s krožnikom, na katerem ima dva kozarčka in bučo vina. Če ni matere, čaka in sprejme nevesto oče. Seveda je ob sprejemu neveste zbrana vsa vas, ki čaka tudi na darove. Mati tašča odnosno oče izroči nevesti čašo vina. Nevesta pa prej položi na krožnik denar in pravi, če jo sprejmejo za svojo hčer odnosno za hčer pri hiši. Mati pravi:

»Bolj kot rada te sprejemem za svojo hčer. Pa tudi ti mene sprejmi za mater in vse moje druge otroke za svoje brate in sestre!»

V Lazah prosijo nevesta za sprejem nekako takole:

»Prosim, če me sprejmete za svojo hčer, čeprav nisem vredna! Maji odgovori pritrldino in ji da pti. Potem nevesta poljubi mater, očeta, brate in sestre ženine in vse sorodstvo. Ob tej priliki podari, n. pr. v Platiših, materi ruto za na glavo, sestram predpasnik, očetu rjuho, tetam ruto za na glavo, bratom pa srajco.

Po starem so ob nevestinem prihodu hišo imeli zaprto. Svatje so morali trkati, enkrat, dvakrat, šele na tretje trkanje so jim dejali: »Naprejša in vrata odprli. Potem so ženina in nevesto vprašali, kdo sta in kaj hočeta. Nevesta je dejala:

»Jaz bom vaša hči, če me sprejmete!»

»Jaz te sprejemem, če boš brunnala se je oglasil materin (taščin) odgovor.

Nevesta je obljubila in tašča ji je dala piti. Ženin je nevesto pokazal sorodstvu.

Po sprejemu ob vratih popelje tašča novo hčer v sobo. Tu jo posadijo za mizo. Na eni strani neveste sedi mati, poleg ženina oče. Gostje so razvrščeni v dve vrsti. Gostja je pri bogatejših potratnejša, pri revnih skromnejša. Nikjer pa ne manjka beneške narodne jedi: gubance in štrukljeve.

Družba je mirno vesela. Godca na gostiji navadno ni. V Terčetu pravijo: »Kjer pride nevesta z godcem, pride s hudičem in bo ves čas tam slabota! Tudi v Lazah pravijo, da bodo tam, kjer na gostiji godoje, nesrečni. Zato na gostiji običajno tudi ni plesa. V Terčetu imajo tiste, ki na gostiji plešejo, za neumne. Pošteni ljudje vsaj niso plesa veseli. Pač pa na gostiji radi kaj zapoje. Navadno pridejo, n. pr. v Platiših, pet pred hišo tisti, ki so jim plačali »gvardjok«. Na splošno pa so na gostijah resni, ker tisti, ki pride, je ožeten, in tisti, ki prevzema dom je v skrbeh, kako bo.

REPUBLIKA

V glavnem razdeli vojna prizadeto človeštvo v dve zelo neenaki skupini. Manjšo, neznatno skupino tvorijo vojni dobičkarji, drugo, neprimerno večjo pa ostali zemljani, vojni izgubljeni. Prve brca davčna uprava, druge pa usoda. Z razliko, da usoda zadene vedno v sredino, medtem ko brca davčna uprava bolj mimo. V nogometnem žargonu bi rekli, da usoda zabija gole, davčna uprava pa kornerje.

Mene je med vojno seveda brcala usoda. Brca posebno debelega kalibra mi je naklonila tudi še po vojni, ko sem leta 1946 in 1947 moral preležati dolgo dobo v bolnici v Milanu. Moja bolezen je bila zanimiva za zdravnike, za mojo družino in — kajpak — tudi zame, ne more pa biti zanimiva za čitatelja; zato o njej ne bo govora.

V prijazni bolniški sobi smo ležali štirje, vsak v svojem kotu. Meni diagonalno nasproti je ležal Domenico Pampano, 50 let star, skladiščnik v neki tovarni, drugače povprečen, prijeten Italijan.

Nekoga dne se je Domenicovo zdravstveno stanje nenadoma poslabšalo in zdravnik so sklenili nujno transfuzijo krvi. Naslednje jutro okrog 9. ure je vstopil mlad človek, čedne zunanosti, skrbno oblečen. Ker je imel temno obleko, mi je takoj padlo v oči, da ima v desnem žepu jopiča časopis, kakor je to običaj pri Italijanih.

Ker je bila moja postelja najbližja vratom, se je mladi mož obrnil name:

— Oprostite, ali je tu bolnik, ki dobi transfuzijo krvi?

— Nemo sem mu pokazal Domenicovo posteljo. Mladenec se je podal tja in se priklonil:

— Jaz sem dajalec krvi. Poklicali so me k vam.

Domenico je postal takoj živahen:

— Ah dobro, dobro. Me zelo veseli. Nima je torej usojeno, da postaneva nekaka krvna sorodnika.

Mladenec se je zasmejal in odvrnil kar duhovito:

— Da; samo s to posebnostjo, da pri tem meni pripada tako rekoč

vloga očeta, čeravno sem mlajši od vas.

— Ha, ha! Imenitno!

Domeniku je odgovor ugajal. Njegov smeh je bil temu priča. Zdajci pa se je zresnil; zabulil se je v časopis, ki je gledal mladeniču iz žepa in na kateremu je bil viden del debelo tiskanega naslova: ».....AR-CHIA«.

— Oprostite, kakšen časopis pa je to?

— La Monarchia, glasilo monarhistov.

— Vi ste torej monarhist?

— Tako, malo; očetu na ljubo. Naša družina je od nekdanj monarhistična.

— O jeji! Potem sva končala.

— Ne razumem. Kaj naj to pomeni?

— To pomeni, da z najinim sorodstvom ne bo nič. Jaz sem star republikanec in odklanjam vse, kar je monarhističnega, v prvi vrsti pa monarhistično kri.

— Dovolite vendar: Kri je kri; glavno je, da je zdrava.

— Ze prav: zdrava. Ampak tudi politično zdrava! Vaša kri je pa pokvarjena, povodenela, starokopitna.

— To je nesmisel. Mlad sem in zdrav. Če bi imel pokvarjeno kri, me gotovo ne bi določili za dajalca.

Domenico je postal rdeč v obraz in kar zadr se je nad mladim možem:

— Vi lahko govorite, kar hočete. Ampak po mojih republikanskih žilah se ne bo nikoli pretakala monarhistična kri. Basta!

Med tem kričanjem je vstopil zdravnik:

— Kaj pa je, Domenico? Čemu se razburjate?

— Razburjam se, gospod doktor, ker meni staremu republikancu, pošiljate monarhista za dajalca krvi.

— No, in?

— Republika in monarhija vendar ne gresta skupaj.

— Imejte pamet, Domenico! Kaj pa ima kri opraviti s politiko? Politika je kvečjemu delo možganov.

— In kaj redi možgane? Kri vendar! Uhi! Če pomislim, da bi moral sprejeti kri, ki je še malo prej li-

zala zarukane ideje nazadnjaških možganov.... Ne, ne, nikoli! Raje smrt!

— O smrti ravno ni govora, ampak vaš položaj je resen. Transfuzija vam je nujno potrebna. Vaša kri spada v skupino AB, ki je bolj redka, in me vem, če bo takoj pri roki drug dajalec. Ako telefoniram ponj, pomeni to vsekakor veliko zgubo časa, ki bi utegnila biti za vas usodna.

— Nič za to. Bom pa žrtev svoje ideje. Ampak monarhistične krvi nočem in nočem.

Domenikovo posteljo so obstopile bolničarke in nekateri bolniki. Vsi so mu prigovarjali. Domenico pa se je glasno in energično otepal. Zdravnik je stopil k moji postelji:

— Ali bi človek verjel, da je kaj takega mogoče? Kaj naj storim? Mož je v nevarnosti.

— Jaz bi vedel za izhod; samo nekaj bi mi morali prej pojasniti.

— Kaj pa, prosim?

— Ali lahko izvršite prenos tudi med spanjem?

— Seveda, še laže.

— Potem ga usvajajte, pa je!

Zdravniku so se razširile oči; razumel je. Obrnil se je zopet k Domenico:

— Domenico, da ne izgubljam po nepotrebnem časa: Ali vztrajate pri svojem sklepu?

— Vztrajam. — Če je treba: Do groba.

— Prav. Telefoniral bom po drugega dajalca, seveda na vašo odgovornost. — Prosim: Kdor nima tu opravka, naj se odstrani! Vi, nezareženi monarhist, me počakajte zunaj na hodniku; dal vam bom potrdilo, da ste se zgledali. Vi, Domenico, pa dobite malo injekcijo, da se pomirite.

— Hvala, gospod doktor. Novi dajalec krvi je lahko socialist ali komunist ali demokrat ali kar koli. Je monarhist ne sme biti. Najljubši bi mi bil sveda republikanec.

— Prepustite to meni! Bomo že napravili, da bo vse v redu.

Domenico je po injekciji takoj zaspal. Prejšnje razburjenje ga je bilo močno utrudilo. Tedaj je zo-

slovensko knjigo, da bi v tem krutem času ne bila uničena od hudobnega sveta, ne bila zbrisana z obličja zemlje.

Kopanje je Vinku šlo hitro izpod rok in je kmalu že do prsi tičal v jami. Znoj ga je oblival sredi vroče večerke, srce pa se mu je potapljalo v trpki žalosti, da je zdaj na svetu tako grdo, da mali, siromašni slovenski narod nima več pravice do življenja, do svoje besede in svoje knjige, do svoje kulture. Pa prav Slovence, ki so med sedanji evropski narodi nekoč prvi imeli celo svojo lastno, neodvisno državo in je slovenska tiskarna knjiga stara že kar 400 let, zadeva najtrša usoda! Naj zlodej vzame hitlerjevce s črnuhastim Knutom vred! Kako se je vrag esesovski bil zakadil vanj! Kaj ga briga Anica! Čemu je spraševal po njej? Vinko je vrtal v to misel. Nenadoma ga je obšlo z grozo: kaj pa če zlomek zeleni sestro zalezuje?... Vinko je zavračal to misel in se nekaj hipov boril, ali je možno ali ne, ali je res ali ne. Naposled je pa zmagala slutnja, da bo prej res kot ne, sicer bi sestra ne izginila tako nemudoma! In če jo zasleduje, lazi za njo? Vinko bo sestro branil, branil z rokami in lastnim telesom. Kot sv. Jurij tam v mestni cerkvi bo zločestemu zmaju zasadil v žrelo sulico! Krepko je z rokami stisnil kramp... Z njim, s težkim krampom, z lopato, s sekiro, s čimer koli bo neusmiljeno včesnil esmana po črni čelanji! Bo pomnil vrag, kdaj je zapeljeval slovensko dekle!

Vinko je sedaj začutil v sebi resno moškost. V hladni jami je dozorel v zavestnega, resnoba, neustrašnega fanta. S pravo fantovsko pogum-

nostjo se je zavihtel iz jame, pobral kramp in lopato in ju trdo zadel na ramo. Samozavestno je šel iz ograda in preko dvora proti klečanju. Nič ni maral in se briga, ali ga kdo opazuje ali ne, ali lazita za njim Čipor in Rahuk, duši izdajalski, ali pa deset esmanov. Sedaj bi se Vinko s črnim Knutom tudi spopadel. Nič več ne bi zastokal, kot je bilo v kuhinji, zdaj bi se zagnal vanj in mu dvakrat vrnil, kar mu gre, divjaku pritepenemu.

Noč se je že stisnila. Gospodarji so pozapirali gumna, hleve in hrame. Luči v vasi so že ugašale. Na dvoru se je kje potegnil pes z verigo po žici in zategnjeno zatulil v luno. V mehkem, sanjavi majniškem večeru so za hišami v mokrih dnikah regljale v zboru žabe, fantovskega petja in krikanja pa ni bilo čuti nikjer. Onemela je domača slovenska pesem tam pri kapelica, kjer so prejšnja leta opravljali šmarnice. Edino pri Dežakovem križu v stranskih Kočah so se še upali zbirati k večerni molitvi. V splošnem pa je celo po domovih utihnili dekliski pesem in radosten dekliski smeh... V deželi so bili hitlerjevci, ki so stalno krožili s svojimi patroljami peš, na koleh in z motorji. Tudi Čipor in Rahuk sta od zore do trde teme nevarno zalikovala po vesnicah, tekala sem in tja ter sestavljala seznam sumljivih oseb, ki jih bo treba izseliti. Nova čast »blockführerja« in »gruppenführerja« ju je naganjala do nore neutrudnosti.

(Se nadaljuje)

Pri slovenski časti

Vinko se je šel čez daljši čas umiril. Mati pa je potem, ko ji je Vinko povedal grozno vest o Jožekovih, vsa zbegana taval po hramu. Ni vedela, ali naj hiti spravljati in skrivati robo, ali pa se naj vrne spet na polje. Saj to ni več nobeno življenje take razmere, je burilo po njej.

Vinko je stopil v klečanje in si v njej izbral težak kramp in močno lopato. Neopazno se je splazil v ogrado. Najprej je iz okrogle grede sredi vrta izruval velik dišeč rožmarin. K plotu ga je odnesel in ga ondi začasno posadil. Potem se je vrnil in nekaj časa oprezoval, če se ne peljeta od kod esmana ali po cesti ne potikata Čipor in Rahuk. Ob spominu nanju je v njem kar vzkipevalo.

Nikogar ni bilo ne krog plotu ne na cesti. Vinko si je zavihal rokave in začel urno kopati v zemljo. Hitel je in se potil. Ves čas je imel občutek, da je zdaj nekam kakor stari Merčev Vožat, pokopališki grobar. Le da Vožat zleze v grob do vratu in preko glave, Vinko bo pa skopal jamo do pasu, do prsi. Vožatu porivajo pogrebi v grob resnične črne krste z mrlič, Vinko bo pa v črni noči zagrebel v jamo ne mrtvega človeka, očeta, mater, sestro, brata, drobno dete, marveč to, kar je slehernemu pravemu slovenskemu srcu drago in sveto, slovensko besedo,

Vesti z Goriškega

Goriška gluhaonemnica

Nekateri krajevni časopisi so pred kratkim pisali o šestdesetletnici goriške gluhaonemnice. Ni znano, katero obletnico so hoteli praznovati, ker ima goriška gluhaonemnica že nad sto let življenja in se pred 60. leti ni zgodilo nič posebnega, kar bi ta zavod zadevalo.

Mi pa porabimo to priliko, da pokažemo naši javnosti, da je tudi ta važna ustanova v Gorici, kakor nešteto drugih, delo slovenskih rok, pa čeprav ni danes v tem zavodu ne duha ne sluha o Slovencih.

Razmere zadnjih let niti zdalec ne odsevajo demokratičnega pojmovanja in spoštovanja najosnovnejših človeških pravic, katerih so bili deležni takratni gojenci.

Ko je bil na pobudo slovenskega duhovnika Val. Stančiča ustanovljen ta zavod l. 1840, so bili odprti trije razredi s slovenskim učnim jezikom in trije z italijanskim. To povsem naravno in človeško ravnanje se je ohranilo dolgo vrsto let — vse dokler niso l. 1924. fašisti prisilili deželni odbor, da je uki-

nil slovenske razrede. Vsi protesti in prošnje, da bi ta krivični ukaz prekliči, so bili zaman. Še danes, ko je Italija že nešteto krat svedeča obljubila, da bo dala vse pravice slovenski manjšini, ni preklila tega odloka in ga verjetno tudi ne bo. Istega leta so nasilno upokojili takratnega zadnjega slovenskega ravnatelja g. Iv. Rešiča. Z njim se je zaključila vrsta slov. ravnateljev, ki so do l. 1924 uspešno in nepretrgano vodili gluhaonemnico. To so bili poleg ustanovitelja Stančiča, duhovniki Budal, Pavličič, Lenardič in zadnji Rešič.

Danes nima Slovenec v tej do nedavnega svoji hiši nobene besede več. Kakor ta zavod, tako je še mnogo drugih zavodov in ustanov prešlo iz rok ustanoviteljev in njihovih naslednikov v tuje roke, ki skušajo izbrisati slovenski pečat iz vseh teh poslopij. Lahko se jim bo to začasno posrečilo, a žuljev slovenskih rok, ki so objemale slehemi kamen teh stavb in znoj, ki je obilno pojil te zidove ne bodo mogli potujčiti.

Svetogorska Mati božja zopet na Sveti gori

Iz Rima in iz Slovenije smo hkrati prejeli potrjeno vest, da je Vatikan izročil čudodelno podobo svetogorske M. B. dvema slovenskima patroma, ki sta se nalašč za to pomudila v Rim. Ustavila se je na Kostanjevici pri Gorici, odkoder jo bodo v kratkem slovesno prenesli v njeno svetišče na Sveto goro.

Naši čitatelji se gotovo še dobro spominjajo, kako je »Demokracija« odločno zahtevala, da se svetogorska M. B. vrne na slovensko zemljo med svoje vernike. Ta zahteva se je uresničila lepše in prej kot smo pričakovali. Naši bratje onstran meje bodo tako dobili zopet uteho in zaščeno ob Njenem oltarju.

Socialni čut goriških bogatašev

Iz vprašanja, ki ga je goriški občinski svetnik g. Vodicer poslal goriškemu županu je razvidno, da niso popolnoma prazne in brez podlage govorice, ki krožijo že več časa po mestu, da so se nekateri bogatejši meščani izbrisali iz goriške občine in prepisali v druge sosedne občine. To so bajé storili iz nekake ozkosrčnosti, sebičnega namena, da bi se s tem izognili družinskemu davku. Če je to res, nimamo primernih besed, da bi te ljudi ožigosali in oprali, kakor bi se spodobilo. Ne bomo slepo zagovarjali postopka, s katerim so ooblastva in vsi tisti, ki imajo največ dohodkov relativno najmanj prizadeti. Zato se pridružimo zahtevi svetnika g. Vodicerja, naj se ta stvar točno ugotovi in naj pridejo v javnost imena teh pravih izkoriščevalcev človeške družbe.

Tipičen primer

Na Goriškem se italijanski sodržavljanji kaj radi ponajajo s svojo tisočletno kulturo in svojim globokim demokratičnim prepričanjem, nam pa očitaajo komunizem, barbarstvo in ne vem še kaj. (Morda smo barbari, ker ne odgovarjamo na bombe atentate in druge napade...). Nikdar pa ne moremo pogledati sami nase in pomesti najprej svojega praga, ki je kar se komunizma tiče dosti bolj umazan kot naš! Naj razmislijo o nastopu ljudskošolskih otrok v vasi pri Volterra, ki so, nahujskani od raznih italokomunistov, s štrajkom zahtevali, da se odstrani njihov učitelj, ki ni hotel podpisati komunističnega proglašenja za mir! V Volterra in okolici, če se ne motim, ne žive Slovenci...

Da bo javnost vedela

Pretekli teden se je pred goriškim okrajnim sodnikom vršila kazenska razprava proti nekdanjemu izdajatelju tednika »Il Lume« Pinu Bon. Zakaj pa? Od g. Rafaela Valenteja si je »izposodila« dve sto tisoč lir, s trditvijo in zagotovilo, da ima položen denar na neki beneski banki ter izdal tozadevno bančni ček. Izkazalo pa se je, da denarja na banki ni imel. Odhod kazenska oadba in obsodba na sedem mesecev zapora pogojno. Vprašanje je sedaj, ali ni morda bil g. Valente kakšna podpornik »Lumedi-ja«, ki je nas Slovence tako strupeno sovražil in obmetaval z vsakovrstnimi psovskami?

Radio Trst II

NEDELJA, 19. nov.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Lepe melodije - lepi glasovi. — 13.00 Glasba po željah. 15.00 Ponovitev - Sheriff: »Doma ob 7. zvečera. — 17.00 Prenos kulturne akademije Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu. — 18.30 Oddaja za najmlajše: »Storžek« - 2. del. — 21.00 Z domačih knjižne police.

PONEDELJEK, 20. nov.: 18.15 Cajkovski: Francesca da Rimini. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Vokalni koncert tenorista Dušana Pertota. — 21.20 Leo Delibes: Lakme - 1. in 2. dejanje.

TOREK, 21. nov.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. 21.00 Vzor mladini - delo in življenje ruskega pisatelja Čehova.

SREDA, 22. nov.: 13.40 Glasba raznih narodov. — 18.30 Sramel kvintet Veseli godci. — 19.00 Zdravniški vedež. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.35 Večerne melodije.

CETRTEK, 23. nov.: 13.10 Vokalni duet izjava slovenske narodne, na harmoniko spremlja Marij Sanein. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Moliere: Scapinove zvijače, veseloigra v treh dej., nato Pestra glasba.

PETEK, 24. nov.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. 20.10 Koncert violinista Karla Saneina. — 21.00 Mojstri besede - Clabound. — 22.00 Rahmaninov: Simfonija št. 3.

SOBOTA, 25. nov.: 13.20 Salonski kvintet. — 19.00 Programski peregop. — 20.10 Dunajska in tirolska glasba. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Glasba za zaključek tedna.

Miloš Kogoj - doktor

Na univerzi medicinske fakultete v Paviji je bil z najboljšim uspehom promoviran za doktorja medicine g. Miloš Kogoj. Castitamo!

Slovesnost v farni cerkvi Sv. Roka

Domači župnik g. Fr. Marega je v nedeljo obhajal dvajsetletnico svojega plodnega delovanja v fari »Pod Turnom«. Slovesnost je potekla mirno brez posebnih zunanjih prireditev, a je bila zato tem bolj družinska in domača. Bil je praznik župnika in faranov, ki so mu ob tej priliki izkazali svojo hvalslavnost in udanost. Tudi mi mu ob tej priliki častitamo in želimo, da bi še mnogo let uspešno vršil svoje delo.

Dobrodelno društvo poziva vse zavedne Slovence, da s svojimi prispevki podprejo svoje revnejše brate in sestre, predvsem najmlajše — naše otroke.

Ta dni bodo predstavniki društva pobirali po hišah denarne prispevke. Naj nihče ne zakrknje svojega srca. Veliko laže in lepše je dati, kot prositi!

Smrt rojaka

Na Jesenicah je umrl v bolnici Josip Skubin (po domače Mrk) iz Neblega v zahodnih Brdih. Bolehal je več let in je sedaj boleznijo podlegel. — Bil je zaveden Slovenec. Kot kolon ni mogel nikdar prav verjeti komunistom, da se borijo za naroda in za svobodo kolonov. Zanimivo je, da so tamkajšnja oblastva poslala brzojavko, namenjeno svojcem v Neblam — kar v Italijo, v Gorico! Res čudna uprava!

Pokojni zapušča poleg drugih otrok tudi hčer Gizelo, poročeno Turco, ki stanuje na Perili pri Mirniku. Izražamo ji naše iskreno sožalje.

Števerjan

Pri nas je rdeče pevsko društvo v razsulu. Posledica temu je oster boj med tatovci in kominformisti, ki si ne prizaneajo niti na kulturnem polju, če sploh smemo reči, da so njihova društva kulturna. Se so med nami taki, ki upajo, da je pod Stalinom boljše ko pod Titom. Pa saj so eni in drugi zaslepljeni, ali pa uganjajo rdečo politiko, ker so oboji tostran »rajaa«.

Tem zaslepljenecem, ki nebejo videti, kaj se godi v rdečih »rajajaa« svetujemo, naj dobro premislijo, ali ni boljše, da skrbno obdelujejo svojo kmetijo, na kateri so tu svoobodni gospodarji, ali pa naj se potrudijo, da jo pridobijo. Saj je komunizem povsod na svetu enak, kjer zavladal, in če bi zavladal v Italiji, bi gladko vse kmete spravil v državni kolhoz, kakor imamo priliko videti tu blizu onstran meje, v Cerovem in v Vipolžah, kjer vladata sužnost in pomanjkanje.

In prav zato, ker je komunizem povsod enak, in je nevarno, da zavladal tudi v Italiji, moramo mi demokrati in zavedni Slovenci strniti naše vrste in se lepo pripraviti na občinske volitve, ki se bodo vršile v prihodnji pomladi, da nas ne bodo upravljali in nam nalagali davke rdeči lenuhi.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tisk: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Še o begunskem uradu IRO

Ko smo pred nedavnim pisali o pritožbah mnogih beguncev proti tozadevnemu uradu IRO v Gorici, na Korzu Roosevelt št. 5, nismo niti od daleč mislili, da bomo prejeli toliko odobranj, kot smo jih res dobili od strani beguncev, ki so krivico doživeli. V glavnem gre seveda pritožba proti odgovornim uradnikom gospodični Loschitz, ki je vpeljala sistem trde in neizprosne besede z begunci in je storila vse, da niso prejeli podpore mnogih, katerim je bila pomoč v denarju že odobrena. Gre tudi za ženske stare nad sedemdeset let, ki absolutno ne morejo in ne morejo več trpeti, še manj pa preseliti se v prekomorske države na delo.

Gospodična Loschitz mora vedeti, da je tudi nam znano, ker smo se večkrat pozanimali za stvar, da imajo pravico do gnotne pomoči prav tisti begunci, ki so zaradi starosti in slabega zdravja nezmogljivi za kakšno delo in torej za to, da bi si s svojim delom služili kruh. Če ima begunec kakakega sorodnika v Italiji — pravi gospodična Loschitz — nima pravice do gnotne pomoči. Dosedle temu prepričanju izjava načelo po takem pravilu, ki ni nikjer zapisano v določilih mednarodne begunske organizacije, in odreda pomoč. Toda nasproti temu njenemu svojevoljnemu mišljenju in ravnanju velja večno pravilo organizacije IRO, trdno zapisano, da ima pravico do gnotne pomoči vsak begunec, ki živi v potrebi. Saj ni rečeno, da so sorodniki begunca, če se res nahajajo v Italiji, v moči, da svojega nesrečnega brata, strica, teto itd. tudi vzdržujejo. Nasprotno se najčeseje dogaja, da so vsi skupaj veliki reveži. Prav za prav nam je bilo pojasnjeno prav od strani visokih funkcionar-

jev organizacije IRO, da pravico do gnotne pomoči ima vsak begunec, ne glede na njegovo premoženjsko stanje. Se manj pa se organizacija IRO ozira na premoženjsko stanje kakih begunčevih sorodnikov.

Nam je sicer težko, da moramo na dan z imenom gospodične Loschitz, toda solze naših ljudi, starih in bolnih, za katere je ona kriva, so nas prisilile, da ne molčimo. Mi vemo kolikšno so begunci že pretrpeli, in zlasti poznamo grozote, ki so jih gnale v begunstvo, zato jih zagovarjamo in z besedo pomagamo.

Vprašanje je tudi, ali se gospodična Loschitz prav za prav sme vtikati v zadeve, ki se je ne tičejo. V kolikor nam je znano ona vodi in odloča ter odgovarja v zadevah, ki se tičejo prehrane, to je gnotne pomoči beguncem. In vendar se rada vtika tudi v zadeve sprejemanja beguncev v organizacijo kot tako (eligibility). Zatrjujejo nam, da vrši službo nekakega nadzorovanja nad vsem, kar se v uradu vrši in dogaja. Mi seveda od daleč ne mislimo poseči vmes v tem oziru in deliti resore v imenovanem uradu, toda ko gre za nekako brskanje po zadevah zdaj tega, zdaj onega begunca menimo, da je prav, da povemo o čem vsem se begunci pritožujejo.

Begunec je na vsak način nesrečen in trpin, brezdomec, ki je po zamisli in po pravilih mednarodne begunske organizacije IRO deležen pomoči in v vsakem oziru lepe besede in tolažbe.

To naj si zapomni gospodična Loschitz, proti kateri slišimo pritožbe, ali ni ona v svojem življenju še nikoli trpela? Izgleda, da ne!

Drobne vesti

Občinska seja

V ponedeljek zvečer 13. t. m. se je vršila prva občinska seja jesenskega zasedanja. Prečitali in odobrili so zapisnik prejšnje seje, razdelili nekaj podpor raznim italijanskim ustanovam (Slovinci smo vedno skromni in do sedaj nismo še nikdar prosili!) ter sprožili vprašanje o carine prostem pasu, ki po mnenju samih italijanskih političnih voditeljev ni prinesel prebivalstvu nobene otipljive koristi, marveč samo nekaterim posameznikom. Sklenili so, da bodo o tej zadevi podrobno razpravljali enkrat pozneje. Prihodnja seja bo v ponedeljek 20. t. m.

Važno je, da je na ponedeljkovi seji župan prečital okrožnico goriškega prefekta, ki opozarja, da občinski svet nima nikake pravice razpravljati v političnih zadevah in vprašanjih ter da so tozadevni sklepi nični. Nekoliko pozno prihaja ta prefektova okrožnica, in izgleda, da je naperjena proti slovenski manjšini. Bomo videli!

Požigalce vencev najdejo, bombnih atentatorjev pa ne...

Iz časopisov smo zvedeli, da je policija odkrila krivce požiga vencev v Vermiljanu na spomeniku z zlato kolajno odklikovanih v vojni padlih Polonija in Pecorarija. Požig vencev se je izvršil v noči na nedeljo 5. t. m. in časopisi poročajo, da so dejanje zagrešili trije komunisti.

Goriška policija pa ni izdala še nobenega poročila o poteku ali izidu preiskave v zadevi bombnih atentatorjev proti Korenovi trgovini. In vendar se mnogo govori o imenih, ki so bila odkrita, o nekem zaslišanju, o raznih izjavah, ki so gotovo dale dobro sled za atentatorji.

Ker se ti bombni atentati ponavljajo sistematično in imajo jasen namen škodovati Slovincem in jih ustrahovati, menimo, da je že skrajni čas, da se takemu zločinškemu početju napravi konec. Slovinci v Italiji smo enakopravni državljani in imamo po državljanškem obstoječem zakonu pravico do zaščite. Naj bo krivec še tak »patriot« in pripadnik še take organizacije... oblast ima dolžnost, da ga prime in kaznuje.

Upravičena zahteva

Ob zaključku pokrajinskega zborovanja zastopnikov katoliških delavcev na Goriškem so sprejeli in odobrili predlog, ki zahteva, naj vlada s posebnim zakonom zagotovi vsaj enemu članu družine stalno zaposlitev. To je zahteva, ki so jo predstavniki Slovenske demokratske zveze že nešteto krat postavili v pretes pri krajevnih in osrednjih organih, a do danes še ni naletela na odprta ušesa. Morda bo ACLI imela več sreče! V nasprotnem primeru bo pa verjetno Dayton dobil primerno obliko, da bo to resnico povedal brez ovinkov naravnost v obraz tistim, ki bi jo morali že zdavnaj slišati in upoštevati.

ZAHVALA

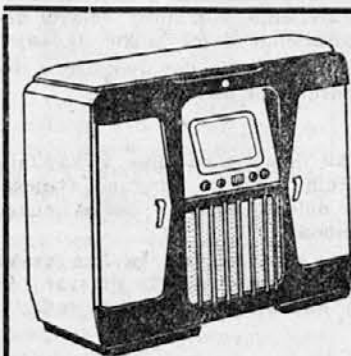
Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so spremljali na zadnji poti našo preljubo soprogo, mamo, staro mamo in taščo

Marijo Terčon roj. Legiša

se tem potom najlepše zahvaljujemo.

Posebna zahvala g. dr. Zanni Leopoldu za požrtvovalno zdravniško pomoč in č. g. župniku prof. Filej Mirkoju za versko tolažbo.

Zahvaljujoči družini
TERCON - SIRCA

RADIO-aparati najboljših znamk

Električni aparati za hišno uporabo znamke

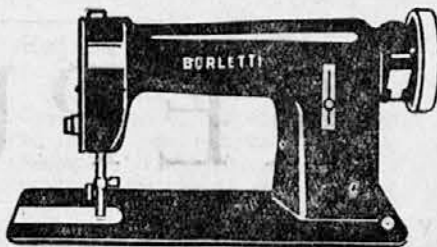
CGE in FARGAS

Izpopolnjujte opremo Vašega stanovanja z nabavkami pri trdki

UNIVERSALTECNICA

TRST - LARGO PIAVE 3 in VIA DELL'ISTRIA 13

Največji izbor radio-aparatur, šivalnih strojev, električnih in plinskih kuhalnikov, likalnikov vseh vrst, srkalnikov prahu in električnih peči.

Predaja na obroke po najugodnejših cenah

Vabimo na poset in ogled!

SPOROČILO

Zaradi preureditve naših skladišč in prostorov smo z današnjim dnem pričeli razprodajo celotne zaloge

z izrednim popustom
10 do 30 %

na dosedanje cene, ne glede na dejstvo, da so sicer cene tekstilijam v zadnjem času porastle. Na ta način nudimo svojim cenjenim odjemalcem izredno priliko, da si po najugodnejših cenah nabavijo naše priznane kvalitetno blago, vse dokler traja zaloga.

OGLEJTE SI NASE ZALOGE IN POHITITE!

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1 - Galleria Protti

KRZNARSTVO

Velika izbira najmodernejših modelov vseh vrst iz domačih in inozemskih krzen po ugodnih cenah

KRZNARSKA DELAVNICA PINTO

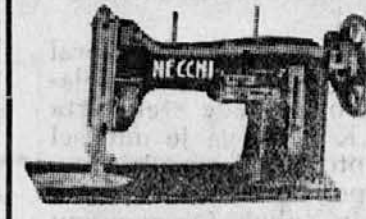
TRST, ul. Fabio Severo 20-I. - telefon 25-522

Ogled zaloge brezobvezen! Strokovna izdelava zajamčena!

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U

za vezenje, krpanje, obšivanje lukenj, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.

SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače. PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIOAPARATI najboljših znamk pri

TULLIO

NA OBROKE

TRST - ul. C. BATTISTI št. 13 Tel. 65-33 - TRZIC, na Korzu

KRZNARSTVO ALASKA

TRST, UL. S. LAZZARO 13-I. - TEL. 56-58

Lepa izbira krznenih plaščev, ovratnikov, srebrnih, platinastih ter drugih lisic Razne kože za okras plaščev